

Załącznik
do Uchwały Nr
Rady Miasta Nowego Sącza
z dnia

GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2013 - 2016

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	1
2. PRZEMOC W RODZINIE - PODSTAWY TEORETYCZNE.....	2
2.1. Definicja przemocy.....	2
2.2. Cykle przemocy.....	2
2.3. Rodzaje przemocy.....	3
2.4. Oznaki Przemocy.....	3
3. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOC W ŚWIELE POLSKIEGO PRAWA.....	4
4. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE NA POZIOMIE OGÓLNOPOLSKIM	5
5. DIAGNOZA PROBLEMÓW I ZASOBÓW MIASTA NOWEGO SĄCZA.....	6
5.1. Charakterystyka miasta Nowego Sącza pod względem ilości mieszkańców, bezrobocia oraz osób korzystających ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej.....	6
5.2. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w mieście Nowym Sączu.....	8
5.2.1. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Punktu Wsparcia i Konsultacji dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	8
5.2.2. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego.....	11
5.2.3. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu.....	12
5.2.4. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu	13
5.2.5. Analiza uzależnienia od alkoholu na podstawie danych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	14
5.3. Ocena sytuacji związanej ze zjawiskiem przemocy.....	15
5.4. Lokalna lista zasobów instytucjonalnych - podmioty przewidziane do realizacji Programu.....	16
5.4.1. Zasoby instytucjonalne.....	16
5.4.2. Zasoby ludzkie.....	18
6. PREZENTACJA GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE · ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY	18
6.1. Zasady działania Programu.....	19
6.2. Adresaci Programu.....	19
6.3. Cel Strategiczny Programu.....	19
6.4. Cele szczegółowe Programu.....	20
6.5. Założenia Programu.....	22
6.6. Źródła finansowania Programu	22
7. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU.....	22
8. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	23

1. WPROWADZENIE

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, grożących patologiami, w tym przemocą w rodzinie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r., o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na samorządy obowiązek tworzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenia poradnictwa i interwencji w przypadku jej zaistnienia, a także do prowadzenia ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą, ponadto nakazuje opracowanie i realizację programów ochrony osób doświadczających przemocy oraz korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc (Dz. U. z 2005 r., Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

Konieczność podejmowania zdecydowanych działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z ustawy z dnia 12 marca 2004 r., o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 182) oraz ustawy z dnia 26 października 1982 r., o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zm.).

„...W domu powinniśmy czuć się bezpiecznie. Dom ma być miejscem, w którym jesteśmy kochani, chronieni, gdzie odzyskujemy siły po dniu pracy lub nauki. Jednak dla wielu ludzi dom nie jest spokojną przystanią, w której chronią się przed stresem życia. Jest niebezpiecznym miejscem, gdzie regularnie doznają cierpień fizycznych i emocjonalnych, gdzie są również wykorzystywani seksualnie...”. Podstawową grupą społeczną pełniącą niezwykle istotne funkcje stanowi rodzina. To rodzina określa cele i wartości, do których dążą dzieci, a także wywiera istotny wpływ na zachowanie się jednostek zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz rodziny. Do głównych zadań rodziny należy przekazywanie dziedzictwa kulturowego nowemu pokoleniu oraz wychowywanie tego pokolenia zgodnie z normami życia zbiorowego. Rodzina, jako wspólnota rodziców, dzieci i krewnych, zbudowana na miłości, stanowi pierwsze i podstawowe miejsce doświadczenia współżycia z ludźmi.

Rodzina, która nie radzi sobie w sytuacjach kryzysowych, a także nie realizuje swoich funkcji nosi miano rodziny dysfunkcyjnej. Jedną z krytycznych sytuacji, wymagającą natychmiastowej interwencji odpowiednich służb jest przemoc w rodzinie.

Przemoc najczęściej kojarzy się ludziom z biciem, popychaniem, kopaniem, zmuszaniem człowieka do upokarzających czynności, stosowaniem broni lub gwałtem. Przemocą jest także poniżanie człowieka, oczernianie go przed innymi, wyzywanie i rzucanie obelg, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, niszczenie przedmiotów, do których jest przywiązany, znęcanie się nad zwierzętami, które kocha, głodzenie, ograniczanie jego swobody w sposób przekraczający normy moralne i obyczajowe, izolowanie od otoczenia.

Przemocą jest wszystko to, co czynione jest z myślą o zranieniu drugiego człowieka lub wyrządzeniu mu krzywdy. Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Z badań dotyczących rodziny, a także obserwacji życia społecznego wiadomo, że ludzie bardzo niechętnie przyznają się do przemocy wewnątrz rodziny.

W Polsce trudno w sposób jednoznaczny określić skalę zjawiska przemocy w rodzinie nie tylko na poziomie ogólnym, ale również i lokalnym. Co roku zgłasza się zaledwie kilkanaście tysięcy spraw o znęcanie nad rodziną, w tym samym czasie policja rejestruje około miliona awantur domowych, do których jest wzywana.

2. PRZEMOC W RODZINIE - PODSTAWY TEORETYCZNE

2.1. Definicja przemocy

Przemoc w rodzinie zwana także potocznie przemocą domową to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie na szkodę bliskiego lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych. Działania te naruszają prawa i dobra osobiste członka rodziny (osoby najbliższej, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących). Przemoc w rodzinie w szczególności naraża osoby bliskie na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność i swobodę, w tym również osobiste normy związane z życiem seksualnym. Powoduje szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołuje cierpienie i krzywdy moralne u osób, które jej doznają. Przemoc pojmowana jest także, jako wywieranie wpływu na innych ludzi, w wyniku, którego ich aktualny poziom rozwoju somatycznego i duchowego jest mniejszy niż potencjalny poziom tego rozwoju.

Przemoc charakteryzuje się tym, iż:

- jest intencjonalna - przemoc jest zamierzonym, celowym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- odbywa się w warunkach nierównowagi sił - w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, sprawca jest silniejszy a ofiara słabsza,
- narusza prawa i dobra osobiste - sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- powoduje cierpienie i ból - sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

2.2. Cykle przemocy

Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym. Znacznie częściej jest procesem o długiej, nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- **Faza narastającego napięcia** - jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych. Na tym etapie dochodzi do rozmaitych incydentów takich jak np. przejawy zazdrości, gniewu, kontrolowanie członków rodziny, używanie obraźliwych słów, poniżanie bliskiej osoby. Sprawca jest stale poirytowany i prowokuje kłótnie. Osoba, wobec której kierowana jest złość partnera stara się za wszelką cenę uspokoić sytuację zaspakajając żądania partnera i robiąc wszystko by poprawić mu nastrój. Często sama obarcza się winą za jego zachowanie i dąży do zadośćuczynienia i uszczęśliwienia sprawcy. Przyczyny narastającego napięcia mogą tkwić poza rodziną, czasem są to błahostki, drobne nieporozumienia, które spiętrzają napięcie. Sytuacja staje się nie do zniesienia i pojawia się agresja.

- **Faza ostrej przemocy** - następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji. Czasami awanturę wywołuje sama ofiara, ponieważ nie może już wytrzymać narastającego napięcia i chce żeby „już było po wszystkim”. W innych wypadkach gwałtowny atak wywołuje sprawca stawiając swojej ofierze żądania, których nie jest ona w stanie spełnić, na co on odpowiada agresją. Poirytowany dotąd sprawca wpada w szal, traci całkowicie kontrolę nad

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2013 - 2016*

swoim zachowaniem i może pobić, zranić, okaleczyć ofiarę, dokonać strasznych czynów nie licząc się ze skutkami swoich agresywnych działań. Ta faza trwa stosunkowo krótko, ale może się zakończyć dramatycznie: pobiciem, uszkodzeniem ciała, a nawet śmiercią zaatakowanej osoby. W trakcie ataku ofiara robi wszystko, żeby ochronić siebie i uspokoić partnera. Zabiegi te jednak rzadko przynoszą pożądany skutek. Wraz z ustaniem aktu przemocy ofiara znajduje się w stanie szoku, nie chce uwierzyć w to, co się stało. Pojawia się u niej przerażenie, bezradność, poczucie wstydu, ale także złość, która powoduje, że najczęściej w tej fazie trwania przemocy osoby, które jej doznały decydują się na wezwanie pomocy i złożenie skargi, a więc początkują interwencję w sytuacji przemocy w rodzinie. Jeśli osoba zagrożona przemocą nie zgłosi się do właściwych instytucji po pomoc, jest to ostatni moment by przerwać cykl przemocy, nim rozpocznie się ona na nowo.

• **Faza miodowego miesiąca** - jest to faza skruchy ze strony sprawcy i okazywania miłości. Agresor usprawiedliwia swoje zachowanie, okazuje żal z powodu tego, co się stało i zaklina się, że to już się więcej nie powtórzy. Na nowo zdobywa zaufanie osoby, którą skrzywdził, staje się miły, uczynny. Ofiara wierzy w zapewnienia partnera, w to, że się zmienił, bo z całych sił pragnie, żeby tak właśnie było i nawet, jeśli jeszcze niedawno gotowa była uciec czy złożyć skargę teraz zostaje i wycofuje się z podejmowania działań przeciwko sprawcy. Na tym etapie istnieją szanse na to, że jeśli sprawca chcąc utrzymać związek podda się terapii, jego agresywne zachowania zostaną powstrzymane. Bez specjalistycznej pomocy, sprawca nie jest w stanie długo wytrzymać w spokoju. Ponownie wzrasta w nim napięcie i wszystko zaczyna się od nowa... .

2.3. Rodzaje przemocy

Można wyodrębnić różne rodzaje przemocy:

1. **Przemoc fizyczna** - to wszelkiego rodzaju bezpośrednie działanie z użyciem siły, którego rezultatem jest popychanie, obezwładnianie, kopanie, policzkowanie, szarpanie, duszenie, ciągnięcie za włosy, rzucanie przedmiotami, ale także używanie niebezpiecznych narzędzi lub grożenie ich użyciem, zadawanie bólu;
2. **Przemoc psychiczna** - sprawowanie przez sprawcę przemocy kontroli nad ofiarą, np. straszenie zabójstwem, zabranie dzieci, niszczenie lub grożenie zniszczeniem rzeczy, upokarzanie, używanie wulgarnych słów;
3. **Przemoc seksualna** - to wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy np. nieakceptowane praktyki seksualne i pieszczoty, sadystyczne formy współżycia.
4. **Przemoc ekonomiczna** - to działanie mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy, zakazywanie jej pracy zawodowej, nie dawanie wystarczającej ilości pieniędzy na prowadzenie domu, okradanie, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny;
5. **Zaniedbywanie** - niezaspokajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych dziecka, osoby starszej, czy niepełnosprawnej, odrzucenie emocjonalne.

2.4. Oznaki Przemocy

Istnieją pewne symptomy, wskazujące na to, że w rodzinie obecna jest przemoc. Aby rozpoznać czy niepokojące zachowania kogoś bliskiego są przejawem przemocy w rodzinie, osoba obserwująca te zachowania musi zastanowić się nad tym i odpowiedzieć sobie na kilka pytań. Jeśli ktoś bliski, ktoś z rodziny:

- zamienia drobne zajścia w wielkie kłótnie,
- rani swoim zachowaniem,

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2013 - 2016*

- znieważa, używa obraźliwych słów, obelg, wyzwisk,
- ma nagłe napady gniewu lub furii,
- niszczy rzeczy,
- odbiera pieniądze lub nie chce dawać środków na życie,
- kontroluje wszystkie zachowania, nie pozwala podejmować żadnych decyzji,
- uniemożliwia spotkanie czy widywanie się ze znajomymi lub rodziną,
- ośmiesza, poniża, upokarza również w obecności innych,
- nieustannie krytykuje,
- zastrasza i manipuluje by kontrolować innych członków rodziny,
- grozi, że skrzywdzi dzieci lub innych członków rodziny,
- bije, popycha, szarpie, kopie, policzkuje lub dusi,
- obwinia za to, że bije, a następnie obiecuje, że to więcej się nie zdarzy.

3. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W ŚWIELE POLSKIEGO PRAWA

Najważniejszym dokumentem w ustawodawstwie polskim, ustanawiającym podstawowe prawa człowieka jest **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r., (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) Rozdział drugi pt. „Wolność, Prawa i Obowiązki człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. Konstytucja przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Kolejnym dokumentem regulującym działania dotyczące przemocy w rodzinie jest **ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.). Definiuje ona pojęcie przemocy w rodzinie, określa zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec sprawców przemocy. W związku z tym, iż przemoc występuje bardzo często w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym kwestie przemocy reguluje również **ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zm.). Nakłada ona na samorząd gminny obowiązek udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychologicznej i prawnej oraz obrony przed przemocą w rodzinie. **Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej** (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku poz. 182) także określa kompetencje jednostek i pracowników pomocy społecznej, których zadaniem jest udzielenie wszelkiej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy. Przemoc w rodzinie jest jednym z powodów przyznawania pomocy.

Według polskiego prawa przemoc wobec najbliższych jest przestępstwem ściganym z urzędu. Czyny zabronione kwalifikowane, jako przemoc w rodzinie reguluje ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., **Kodeks Karny** (Dz. U. Nr 88 poz. 553 ze zm.), w szczególności **art. 207 § 1**. „Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”. W świetle kodeksu karnego do czynów, które ustawowo podlegają karze zaliczamy również:

- pozostawienie osoby względem, której jest się zobowiązany do opieki, w sytuacjach zagrażających bezpośrednio jej życiu lub zdrowiu,
- groźby popełnienia przestępstwa na szkodę najbliższych,
- zmuszania do określonych zachowań,

- gwałt,
- nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności,
- dopuszczanie się czynu lubieżnego względem osoby poniżej 15 lat,
- rozpijanie małoletniego,
- uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego,
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej,
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego wbrew woli osoby powołanej do opieki,
- naruszenie nietykalności cielesnej,
- kradzież na rzecz osoby najbliższej,
- niszczenie mienia.

Wszystkie instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

4. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE NA POZIOMIE OGÓLNOPOLSKIM

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Polsce została przedstawiona w *Wynikach badań TNS OBOP* przeprowadzonych w listopadzie i grudniu 2010 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - badania dotyczące diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce wobec kobiet i mężczyzn. Według przeprowadzonego badania wśród ogółu ofiar przemocy w rodzinie 61% stanowią kobiety, a 39% - mężczyźni. Kobiety stanowią największy odsetek ogółu ofiar w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie - 90%. W przypadku przemocy fizycznej w rodzinie kobiety stanowią 63% ogółu ofiar, a mężczyźni - 36%. Podobnie jest z ofiarami przemocy psychicznej - 64% z nich stanowią kobiety, a 36% mężczyźni. Wśród ofiar przemocy ekonomicznej jest 70% kobiet i 30% mężczyzn.

Badania przeprowadzone przez CEBOS pn. „Przemoc, konflikty w domu” dowodzą, że co dziewiąty Polak żyjący w stałym związku (11%) deklaruje, że doświadczył przemocy domowej (5%) przyznaje, że w ich przypadku takie zdarzenia miały miejsce, co najmniej kilka razy. Częściej, niż co czwarty Polak (28%) deklaruje, że zna osobiście lub z widzenia kobiety bite przez partnerów. Co trzecia kobieta (32%) deklaruje, że zna kobiety bite przez mężów.

Według policyjnych statystyk w 2012 roku policjanci wypełnili ogółem 51 292 formularzy Niebieskiej Karty, w tym wszczynających procedurę 44 146 oraz 7 146 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury. W ogólnej liczbie ofiar przemocy - 76 993, kobiety (50 241) stanowiły - 65,25%, mężczyźni (7580) stanowili 9,85%, a małoletnie ofiary (19172) stanowiły 24,90%. W ogólnej liczbie osób podejrzewanych o przemoc - **51 531**, liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn stanowi 92,62%, sprawców - kobiet 6,83 %, natomiast podejrzanych sprawców - nieletnich 0,55%. Z ogólnej liczby osób podejrzewanych o stosowanie przemocy 60,91% (31 387) sprawców było pod wpływem alkoholu, w tym 96,64% (30 333) stanowili mężczyźni. Sprawcy stosowali wobec ofiar różne formy przemocy (pojedynczo lub kilka równocześnie), najczęściej była to przemoc psychiczna - 49 018 przypadków, a dopiero później przemoc fizyczna - 40 609

przypadków. W 879 wydarzeniach była to przemoc seksualna, a w 15 288 - inna forma przemocy.

Tabela 1. Dane dotyczące działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	51 292 (w tym 44 146 wszczynających procedurę i 7 146 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)
Ogólna liczba ofiar przemocy	76 993
Liczba ofiar - kobiet	50 241
Liczba ofiar - mężczyzn	7 580
Liczba ofiar - małoletnich	19 172
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	51 531
Liczba podejrzewanych sprawców - kobiet	3 522
Liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn	47 728
Liczba podejrzewanych sprawców - nieletnich	281
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	31 387
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - kobiety	1 005
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - mężczyźni	30 333

Źródło: www.statystyka.policja.pl

5. DIAGNOZA PROBLEMÓW I ZASOBÓW MIASTA NOWEGO SĄCZA

Diagnoza powstała w oparciu o materiały własne oraz dane statystyczne pozyskane od wymienionych poniżej podmiotów:

- Urząd Miasta Nowego Sącza,
- Sąddecki Urzędu Pracy w Nowym Sączu,
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu,
- Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu,
- Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Sąddeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu.

5.1. Charakterystyka miasta Nowego Sącza pod względem ilości mieszkańców, bezrobocia oraz osób korzystających ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej

Z danych Urzędu Miasta Nowego Sącza wynika, że na dzień 31 grudnia 2012 r., Miasto Nowy Sącz liczyło 83 273 mieszkańców, wśród których większość stanowiły kobiety, tj. 52,38 %.

Tabela 2. Stan ludności Nowego Sącza w roku 2012

Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
83 273	43 620	39 653

Źródło: Opracowanie własne - dane Wydział Spraw Obywatelskich Urząd Miasta Nowego Sącza

Pomimo otwarcia rynków pracy przez wiele państw członkowskich Unii Europejskiej i związanej z tym migracji zarobkowej ważną kwestią społeczną naszego Miasta nadal pozostaje bezrobocie. Na dzień 31 grudnia 2012 r., w Sądeckim Urzędzie Pracy w Nowym Sączu zarejestrowanych było 4 928 bezrobotnych w tym 2510 kobiet. Prawo do zasiłku z tego tytułu posiadało jedynie 773 osób w tym 382 kobiety. W najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy nadal pozostają w szczególności osoby w wieku od 25 do 34 roku życia (1598 osób). Ich udział stanowił 32,43% ogółu bezrobotnych. W strukturze osób wg czasu pozostawania bez pracy, najliczniejszą grupą były osoby pozostające bez pracy w okresie od 6 do 12 miesięcy, które stanowiły 20,1% ogółu zarejestrowanych osób bezrobotnych. Wśród tej grupy osoby w wieku 25 - 34 lat (35,6%) stanowiły najliczniejszą grupę w porównaniu do innych grup wiekowych pozostających bez pracy od 6 do 12 miesięcy.

W badaniu dla sfery problemów rodzinnych związanych z pozostawaniem bez pracy zauważalna jest tendencja do pogarszania się sytuacji rodzinnej ze względu na długość pozostawania bez pracy. Bezrobociem rodzinnym wg stanu na koniec grudnia 2012 roku objętych było 1 386 osób (618 rodzin), co stanowiło 28,1% osób z ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Porównując dane ze stanem z końca roku 2011 liczba osób wzrosła, o 161, co z kolei przełożyło się na wzrost ilości rodzin objętych bezrobociem rodzinnym o 78. Większość osób objętych bezrobociem rodzinnym była w przedziale wiekowym 25 - 34 lata oraz w 18 - 24 lata.

Wśród osób ubiegających się o wsparcie w ramach ustawy o pomocy społecznej, bezrobocie pozostaje jednym z głównych powodów. W 2012 r., wśród 2661 rodzin korzystających z pomocy społecznej, kwestia bezrobocia dotyczyła 1363 rodzin (4381 osób). Inne powody to m.in. ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba. Uwzględniając typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2012 r., to rodziny z dziećmi stanowiły 38,90% ogółu świadczeniobiorców, wśród których 14,51% stanowiły rodziny niepełne.

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2012 r., udzielono wsparcia:

- 2416 rodzinom (rzeczywista liczba rodzin) - na podstawie ustawy o pomocy społecznej,
- 2541 osobom - na podstawie ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, w tym 1910 osób korzystało z posiłków, a 631 z zasiłków celowych na zakup żywności.

Tabela 3. Najczęstsze powody przyznawania pomocy w 2012 roku.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1323	3798
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: wielodzietność	310	1692
Bezrobocie	255	1494
Niepełnosprawność	1363	4381
Długotrwała lub ciężka	1267	2814
	1652	4027

choroba		
Bezradność w sprawach opiek. - wych. I prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem w tym:	907	3163
rodziny niepełne	386	1346
rodziny wielodzietne	172	1043
Alkoholizm	122	279
Przemoc w rodzinie	51	187
Narkomania	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	36	86

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

5.2. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w mieście Nowym Sączu

5.2.1. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Punktu Wsparcia i Konsultacji dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej od maja 2011 roku działa Punkt Wsparcia i Konsultacji dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Osoby doświadczające przemocy mogą w nim uzyskać pomoc i wsparcie oraz mają możliwość uporządkowania spraw rodzinnych poprzez kontakt ze specjalistami: prawnikiem; psychologiem; pracownikiem socjalnym; policjantem; duchownym. Dla osób doznających przemocy, znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz ich otoczenia uruchomiony został również telefon zaufania - infolinia.

Tabela 4. Liczba konsultacji

Rok	Konsultacje psychologiczne	Konsultacje prawne	Konsultacje socjalne	Wsparcie duchowe
2011	247	106	96	18
2012	710	350	41	6

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

W 2011 roku z pomocy w Punkcie Wsparcia i Konsultacji skorzystały 143 osoby w tym 5 mężczyzn. Udzielono następującą ilość porad i konsultacji: 106 - konsultacji prawnych, 247 - konsultacji psychologicznych, 96 - konsultacji socjalnych, 18 - wsparcia duchowego.

W 2012 roku z pomocy skorzystało 147 osób w tym 23 mężczyzn. Udzielono następującą ilość porad i konsultacji: 350 - konsultacji prawnych, 710 - konsultacji psychologicznych, 41 - konsultacji socjalnych, 6 - wsparcia duchowego. Z analizy danych Punktu Wsparcia i Konsultacji dla Ofiar Przemocy w Rodzinie działającego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Nowym Sączu wynika, że wzrasta zapotrzebowanie na specjalistyczną pomoc psychologiczną i prawną, co obrazuje powyższa tabela.

Tabela 5. Liczba osób ze względu na płeć

	2011		2012	
	Ilość	%	Ilość	%
KOBIETY	138	96,50	124	84,35
MĘŻCZYŹNI	5	3,50	23	15,65

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Z uzyskanych danych na temat osób doświadczających przemocy w rodzinie, które korzystały z pomocy psychologicznej, prawnej, duchowej oraz pracy socjalnej wynika, że znaczną większość stanowiły kobiety.

Tabela 6. Liczba osób ze względu na wiek

Przedział wiekowy osób korzystających ze specjalistycznej pomocy	2011	2012
18 - 24 lat	5	11
25 - 44 lat	78	67
Pow. 45 lat	60	69

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Z dalszej analizy wynika, że kategoria wiekowa nie ma większego znaczenia gdyż rozkłada się ona równomiernie poza przedziałem od 18 do 24 lat. Na taki stan ma zapewne wpływ fakt, że w tej kategorii wiekowej niewielu ludzi młodych decyduje się na założenie rodziny.

Tabela 7. Liczba osób ze względu na poziom wykształcenia

Poziom wykształcenia	2011	2012
podstawowe	21	29
zawodowe	46	44
średnie	60	54
wyższe	16	20

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Wśród klientów korzystających z pomocy w Punkcie Wsparcia i Konsultacji przy MOPS w Nowym Sączu największą grupę stanowiły osoby ze średnim i zawodowym wykształceniem. Najmniej osób deklarowało wykształcenie podstawowe i wyższe.

Tabela 8. Liczba osób ze względu na pozycję na rynku pracy

Pozycja na rynku pracy	2011	2012
Osoby pracujące	61	46
Osoby niepracujące	82	101

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

W latach 2011 - 2012 największą grupę stanowiły osoby pozostające poza rynkiem pracy. Dane te wskazują bezrobocie, jako główną przyczynę występowania przemocy w rodzinie.

Tabela 9. Liczba osób ze względu na liczbę dzieci w rodzinie

	2011	2012
Osoby bezdzietne	16	13
Osoby z 1 i 2 dzieci	73	86
Osoby 3 i więcej dzieci	54	48

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Z danych dotyczących diety wśród klientów punktu wynika, że do najliczniejszej grupy należały osoby z jednym i dwójką dzieci - w roku 2011 stanowiły 51% a w 2012 58%. Rodzin wielodzietnych było w 2011 r., 37% a w 2012 r., 32%. Uzyskane dane potwierdzają aktualną strukturę polskich rodzin, wśród których dominują rodziny z jednym i dwójką dzieci.

Realizując zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w MOPS od sierpnia w 2011 r., działa grupa wsparcia dla kobiet ofiar przemocy w rodzinie. W ramach grupy wsparcia w 2011 r., odbyło się 16 spotkań tj. 48 godzin. Wsparcie otrzymało 10 kobiet ofiar przemocy i 12 dzieci w wieku od 4 do 17 lat. W 2012 r., w ramach grupy wsparcia w 2012 r., odbyły się 44 spotkania tj. 132 godzin. Wsparcie otrzymało 10 kobiet ofiar przemocy i 10 dzieci w wieku od 4 do 17 lat.

Tabela 10. Grupy wsparcia

Grupa wsparcia dla kobiet ofiar przemocy w rodzinie		
Rok	Liczba kobiet ofiar przemocy	Liczba dzieci świadków przemocy
2011	10	12
2012	10	10

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Kobiety ofiary przemocy w rodzinie uczestniczki grupy wsparcia uzyskały pomoc: psychologiczną, prawną, socjalną, duchową. Odbyły się spotkania z: **prawnikiem** - przekazanie zagadnień regulacji prawnych w sytuacji przemocy domowej, możliwości oraz formy podejmowania prawnych kroków mających na celu rozwiązanie trudnych sytuacji; **funkcjonariuszem policji** - formalne oraz praktyczne uwarunkowania interwencji

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2013 - 2016*

funkcjonariuszy Policji w sytuacjach przemocy domowej, zagadnienia proceduralne; funkcjonariusz Komendy Miejskiej Policji w Nowy Sącz z Wydziału Prewencji i Wydziału Kryminalnego; **kuratorem** - formy sprawowania dozorów, egzekwowanie obowiązków nakładanych przez Sąd na sprawców przemocy, zagadnienia procedury sądowej, praktyczne wskazówki postępowania dla osób w rodzinach dotkniętych kurator zawodowy Sądu Rejonowego w Nowym Sączu; **duchownym** - wsparcie duchowe, wzmocnienie i zrozumienie siebie. Pomoc w odnalezieniu własnej drogi życia. Rozwijane były pozytywne formy zagospodarowania czasu wolnego i integracji wewnątrz grupy poprzez wyjazdy i wyjścia integracyjne. Zapewniona została opieka nad dziećmi świadkami przemocy w rodzinie podczas udziału matki w grupie wsparcia: pomoc w nauce, zajęcia rozwijające umiejętności i zdolności dzieci, gry i zabawy, uczenie pozytywnych relacji w grupie. Jest to Grupa edukacyjno - zabawowa dla dzieci z rodzin, w których występuje przemoc. W grupie tej pomoc świadczą wolontariusze oraz pracownicy MOPS.

Tabela 11. Efekty pracy w grupie wsparcia

Grupa wsparcia dla kobiet ofiar przemocy w rodzinie		
Rok	2011	2012
Rodziny objęte procedurą Niebieskiej Karty	2	6
Postępowania karne z art. 207 kk	2	3
Zakaz zbliżania do rodziny	2	3
Sprawy rozwodowe	2	5
Sprawy o separację	5	2
Hostel	1	0

Źródło: Opracowanie własne - dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Osoby uczestniczące w grupie nabywają umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, motywacji do działania. Wychodzą z bezradności i bezsilności, zmieniają siebie a przez to swoje życie. Na grupie otrzymują siłę i moc do dokonania zmian oraz uwierzenia w siebie i w swoją wartość. Zmiany, jakie dokonują się w uczestniczkach grupy obrazuje powyższa tabela.

5.2.2. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Zarządzeniem Nr 452/2010 z dnia 24 listopada 2010 roku Prezydent Miasta Nowego Sącza powołał Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie posiadający uprawnienia wynikające z **Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.). Siedzibą Zespołu Interdyscyplinarnego wg zapisu w/w ustawy został MOPS pełniący również funkcję koordynatora działań Zespołu. Zespół Interdyscyplinarny liczy czternastu członków, w jego skład wchodzi przedstawiciele: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Miejskiej Policji, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Wsparcia i Terapii Rodzin, Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej, Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Zespołu Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych, Sądu Rejonowego - Kuratorzy, Okręgowej Rady Lekarskiej i Nowosądeckiej Izby

Pielęgniarek i Położnych, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci - Rzecznik Praw Dziecka. W 2011 roku odbyło się trzynaście, a 2012 rok pięć spotkań Zespołu. Wszystkie rodziny zostały objęte działaniami Zespołu lub Grup Roboczych.

Tabela 12. Liczba Niebieskich Kart założonych w 2012 roku

Liczba Niebieskich Kart	2012 r.
Liczba NK założonych w danym roku w tym założonych przez:	193
a. Pomoc społeczna	18
b. Policję	172
c. Ochronę zdrowia	0
d. Oświatę	0
e. GKRPA	3
Liczba Rodzin Objętych działaniami Zespołu / grup roboczych	193

Źródło: Opracowanie własne - dane Zespołu Interdyscyplinarnego

Po przeprowadzonej analizie „Niebieskich Kart” z 2012 roku można stwierdzić, że osobami pokrzywdzonymi są głównie kobiety, bo aż 88%, natomiast mężczyźni stanowią 12% ogółu. W zgłoszonych przypadkach przemocy 127 małoletnich dzieci było świadkami przemocy w rodzinie. W 45 (tj. 24%) przypadkach interwencji Policji w środowisku, sprawca przemocy był pod wpływem alkoholu.

W 49,7% przypadków ofiary zgłaszały przemoc fizyczną, psychiczną i inne rodzaje zachowań (w tym: niszczenie / uszkodzenie mienia, zabór / przywłaszczenie mienia, groźba karalna / znieważenie, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków, inne działające na szkodę najbliższych). Kolejnymi, najbardziej dolegliwymi formami przemocy to fizyczna i psychiczna w 25,4%, sama przemoc psychiczna zgłaszana była 6,8% przypadków.

5.2.3. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu

Dane z Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu na temat podejmowanych w ubiegłych latach interwencji, w tym interwencji domowych, podjęcia procedury „Niebieskie Karty” oraz wszczętych postępowań obrazują poniższe tabele.

Tabela 13. Dane na temat interwencji domowych, w tym interwencji dotyczących przemocy

Wyszczególnienie	2011 r.	2012 r.
interwencje domowe	1241	1143
w tym: dotyczące przemocy w rodzinie (NK)	190	172

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu

Tabela 14. Liczba postępowań przygotowawczych dotyczących przemocy w rodzinie - procedura „Niebieska Karta”

Art. 207 KK	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Rok 2011	75	58	78
Rok 2012	90	63	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu

5.2.4. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie na podstawie danych Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu

Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie świadcząc między innymi: pomoc w sytuacji kryzysowej; konsultacje psychologiczne i pedagogiczne; terapię indywidualną lub grupową; grupy wsparcia; terapię małżeńską i rodzinną; poradnictwo prawne; pomoc osobom bezdomnym oraz programy korekcyjno - edukacyjne dla sprawców przemocy. Udzielona pomoc obrazują poniższe tabele. Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewnia również 10 miejsc w Hostelach dla ofiar przemocy oraz dzieci świadków przemocy w rodzinie.

Tabela 15. Liczba osób korzystających z pomocy w SOIK

Rok	Ofiary przemocy	Sprawcy przemocy
2011	142	34
2012	105	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SOIK

Tabela 16. Liczba ofiar przemocy korzystających ze schronienia w Hostelach

Rok	Kobiety	Dzieci
2011	5	9
2012	4	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SOIK

Tabela 17. Liczba nietrzeźwych osób przebywających w izbie wytrzeźwień

	2011	2012
Nietrzeźwych i bezdomnych Ogółem:	1708	1710
W tym: dowiezionych z powodu awantury domowej	422	478

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SOIK

W 2011 roku w programie korekcyjno - edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie uczestniczyło 16 sprawców przemocy, w tym z nakazu sądowego 4 osoby, z tego program ukończyły 2 osoby oraz 12 osób uczestniczyło dobrowolnie z tego 11 ukończyło udział w programie.

W 2012 roku w programie korekcyjno - edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie uczestniczyło 19 sprawców przemocy, w tym z nakazu sądowego 2 osoby, z tego program ukończyła 1 osoba oraz 17 osób uczestniczyło dobrowolnie, z tego 10 ukończyło udział w programie.

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2013 - 2016*

5.2.5. Analiza uzależnienia od alkoholu na podstawie danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W sprawach osób dotkniętych problemem alkoholowym Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Nowym Sączu podejmowała działania mające na celu pełne rozeznanie ich sytuacji w aspekcie problemu alkoholowego. Informacje z tym związane uzyskiwano przede wszystkim od pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu oraz od funkcjonariuszy Policji. Zasięgano także informacji z Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej. W uzasadnionych przypadkach KRPA przeprowadzała rozmowy z członkami rodzin osób zgłoszonych z problemem alkoholowym. Ponadto KRPA podejmowała współpracę z kuratorami sądowymi, prosząc o wydanie opinii na temat funkcjonowania osoby nadzorowanej przez kuratora i jednocześnie zgłoszonej do Komisji. W latach 2011 - 2012 liczba zgłoszeń do KRPA utrzymuje się na jednym poziomie tj. 118 zgłoszeń.

Tabela 18. Ilość zgłoszeń, jakie wpłynęły z różnych źródeł do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011 - 2012 r.

ŹRÓDŁO ZGŁOSZENIA	Liczba zgłoszeń w 2011 r.	Liczba zgłoszeń w 2012 r.
MOPS	24	47
DPS	1	3
Prokuratura Rejonowa	5	7
Kuratorzy Sądowi	15	7
Policja	43	11
Indywidualne	27	38
Inne Komisje	3	0
RAZEM	118	118

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KRPA w Nowym Sączu

Z osobami zgłoszonymi prowadzi się prace nad motywacją do podjęcia kontaktu z placówką leczniczą - najczęściej z Małopolskim Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu. Po interwencji Komisji i rozmowie motywującej podjęto i kontynuowano terapię odwykową w 2011 r., 21 osób tj. 17.80%, a w 2012 r., 16 osób tj. 13.56% w stosunku do ogólnej liczby zgłoszonych w Małopolskim Ośrodku Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu - bez konieczności kierowania spraw do Sądu Rejonowego.

W sytuacji, gdy osoba zgłoszona nie godzi się na zaproponowany kontakt z placówką leczniczą - przypadek kierowany jest do rozpoznania przez biegłych (lekarz i psycholog) w dziedzinie uzależnienia od alkoholu. Ich opinia decyduje, czy sprawa danej osoby zostanie skierowana do postępowania sądowego, czy też nie.

W 2011 r., 86 osób tj. 72.88% a w 2012 r., 81 osób tj. 68.64% w stosunku do ogólnej liczby zgłoszonych, nieskłonnych do samodzielnego zgłoszenia się do Ośrodka Terapii Odwykowej, skierowano na badanie do lekarza i psychologa biegłych w celu rozpoznania uzależnienia od alkoholu. Po wydaniu opinii przez biegłych o uzależnieniu osoby badanej i wskazaniu odpowiedniej formy terapii, w 2011 r., 114 spraw tj. 96.61% (również sprawy z 2010 r., które zwrócono na początku 2011 r.,) a w 2012 r., 74 spraw tj. 62.71% ogólnej liczby zgłoszonych skierowano do Sądu Rejonowego Wydział III Rodzinny i Nieletnich w Nowym Sączu - w celu zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Tabela 19. Osoby z problemem alkoholowym zobowiązane do podjęcia terapii odwykowej przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011 - 2012 r.

Lata	Liczba osób dobrowolnie podejmujących terapię odwykową	Liczba osób skierowanych do badania przez lekarza i psychologa biegłych	Liczba osób skierowanych do sądu
2011	21	86	114
2012	16	81	74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KRPA w Nowym Sączu

W zależności od źródła zgłoszenia w sprawie jednej osoby Komisja występowała w ramach współpracy zarówno do MOPS, jak i do KMP o przeprowadzenie wywiadów środowiskowych.

Tabela 20. Przeprowadzone wywiady środowiskowe dla celów Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011 - 2012 r.

	2011 rok	2012 rok
Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu	82	107
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu	95	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KRPA w Nowym Sączu

5.3. Ocena sytuacji związanej ze zjawiskiem przemocy

Zjawisko przemocy w rodzinie obok problematyki uzależnień wymaga podjęcia szczególnych działań profilaktycznych. Działania te muszą być skierowane do ogółu populacji, ale przede wszystkim do osób bezpośrednio dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Podobnie jak w latach ubiegłych działalność profilaktyczna, a także diagnostyczna i interwencyjna realizowana była między innymi w ramach Punktu Wsparcia i Konsultacji dla ofiar Przemocy w Rodzinie w MOPS, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Komendę Miejską Policji oraz Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środowisko rodzinne, w którym zaistniała przemoc dąży głównie do ukrycia problemu. To poczucie wstydu i bezradności uniemożliwia członkom rodziny właściwy osąd sytuacji. Osoby będące ofiarami przemocy należy otoczyć, zatem szczególną opieką, aby w atmosferze bezpieczeństwa potrafiły odzyskać równowagę psychiczną. Działania podejmuje się również wobec sprawców przemocy. Celem zabiegów terapeutycznych jest w tym przypadku uświadomienie negatywnych konsekwencji dotychczasowego postępowania

i dla dobra funkcjonowania rodziny nakłonienie sprawcy przemocy do zmiany zachowania. Pomimo podejmowanych interwencji niewielu sprawców przemocy zgłasza się do programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc. Z analizy przedstawionych danych należy przypuszczać, że rzeczywista liczba osób i rodzin dotkniętych przemocą jest znacznie wyższa niż wskazują na to statystyki. Ofiary przemocy często przez wiele lat ukrywają swój problem, dlatego trudno jest określić dokładną skalę zjawiska przemocy. Obecnie podejmowane na terenie miasta Nowego Sącza działania są niewystarczające, aby skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, zarówno w zakresie rozpoznawania, zapobiegania, jak i efektywnego radzenia sobie z nią i jej skutkami.

Przemoc w rodzinie dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają. Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego rodzica, nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. Przeżywają też wiele negatywnych uczuć: lęk, wstyd, poczucie winy. To sprawia, że często występują u nich zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania. Niektóre z nich próbują radzić sobie z negatywnymi uczuciami sięgając po środki uzależniające. Część dzieci, zwłaszcza chłopców, identyfikuje się ze sprawcą i zaczyna się zachowywać agresywnie wobec innych ludzi - zarówno rówieśników jak i dorosłych. W taki sposób krąg osób, pośrednio dotkniętych skutkami przemocy w rodzinie, rozszerza się na osoby obce. Dorosli, którzy jako dzieci doświadczali przemocy w rodzinie, często mają trudności z funkcjonowaniem w roli rodzica, a to sprawia, że ich dzieci mogą mieć problemy. Tak, więc krąg osób pośrednio dotkniętych przemocą rozszerza się też na następne pokolenia. Jak wynika z rozmów prowadzonych w Punkcie Wsparcia i Konsultacji z ofiarami przemocy, dzieci czasami zostają trwale okaleczone podczas próby zażegnania walki czy obrony któregoś z rodziców przed drugim. Nawet, jeśli dziecko nie dozna żadnego obrażenia fizycznego, a jest świadkiem przemocy, ma to ogromny wpływ na jego słabą psychikę. W zależności od tego, w jakim wieku i przez jak długi okres dziecko było świadkiem przemocy, wywiera to znaczny wpływ na sferę emocjonalną, behawioralną, i poznawczą.

5.4. Lokalna lista zasobów instytucjonalnych - podmioty przewidziane do realizacji Programu

5.4.1. Zasoby instytucjonalne.

Dane na temat zasobów instytucjonalnych umożliwiających realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, obszary ich działania przedstawiono w poniższej tabeli.

ZASOBY INSTYTUCJONALNE	OBSZAR DZIAŁANIA
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach Grup Roboczych. - udzielania wsparcia finansowego i rzeczowego. - prowadzenie lokalnych kampanii związanych z profilaktyką przemocy i uzależnień. - monitoring rodzin objętych procedurą NK.

Punkt Wsparcia i Konsultacji dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	- interwencja kryzysowa i pomoc ofiarom przemocy. - poradnictwo prawne. - poradnictwo psychologiczne indywidualne i grupowe. - wsparcie duchowe. - pomoc socjalna. - prowadzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy. - prowadzenie diagnozy sytuacji dzieci i udzielanie im wsparcia psychologicznego, pomocy socjoterapeutycznej. - opracowanie diagnozy rodziny i indywidualnego planu pomocy osobie doświadczającej przemocy uwzględniając: bezpieczeństwo, potrzeby, cele, metody i czas pomocy.
Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej	- interwencja kryzysowa i pomoc ofiarom przemocy. - poradnictwo prawne. - poradnictwo psychologiczne indywidualne i grupowe. - prowadzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy. - realizacja programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. - zapewnienie schronienia dla kobiet i dzieci - ofiar i świadków przemocy w rodzinie. - realizacja programów profilaktycznych o tematyce przemocy w rodzinie.
Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu	- interwencje domowe. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach Grup Roboczych. - udzielanie informacji o możliwości uzyskania wsparcia. - zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy. - monitoring rodzin objętych procedurą NK.
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	- wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach Grup Roboczych. - zobowiązanie osób z problemem alkoholowym do podjęcia terapii odwykowej.
System Oświaty - żłobki, przedszkola, szkoły	- wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - realizowanie programów w zakresie profilaktyki i prewencji przemocy. - podejmowanie działań o charakterze edukacyjno-informacyjnym z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Służba zdrowia - lekarze rodzeni, pielęgniarki szkolne i środowiskowe, szpital	- wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - wystawianie na prośbę osoby pokrzywdzonej zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach i podjętym leczeniu.

	- informowanie ofiar o warunkach i miejscach przeprowadzenia obdukcji.
Zespół Interdyscyplinarny	- opracowanie założeń do gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy. - wskazywanie priorytetów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. - współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. - inicjowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. - tworzenie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie.
Media lokalne	- udział w lokalnych kampaniach edukacyjnych. - udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych związanych z profilaktyką przemocy i uzależnień. - prowadzenie akcji edukacyjno - informacyjnej.

5.4.2. Zasoby ludzkie

W zakresie realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie miasto Nowy Sącz dysponuje kadrą zawodowo zajmującą się problemem przemocy w rodzinie, do których należą m.in.:

- terapeuci i instruktorzy terapii uzależnień,
- psycholodzy i pedagodzy prowadzących zajęcia o charakterze profilaktycznym, socjoterapeutycznym i opiekuńczo - wychowawczym,
- funkcjonariusze policji,
- kuratorzy społeczni oraz sędziowie,
- pracownicy socjalni,
- lekarze pierwszego kontaktu,
- pielęgniarki środowiskowe i szkolne,
- członkowie Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

6. PREZENTACJA GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Na podstawie przedstawionej diagnozy zasobów i problemów, w tym dogłębnej analizy zjawiska przemocy w rodzinie, tworzy się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Nowego Sącza, którego celem jest efektywne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zmniejszanie jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym. Program zawiera zasady działania, cel strategiczny i cele szczegółowe, wymienia realizatorów i adresatów Programu, instytucje i organizacje współpracujące.

Cele, działania i zadania Programu będą podlegać ewaluacji i odpowiadać na potrzeby mieszkańców miasta Nowego Sącza, w zakresie przeciwdziałania występowania zjawiska

przemocy w rodzinie. Program ma istotne znaczenie dla realizacji celów polityki społecznej w skali lokalnej.

6.1. Zasady działania Programu

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy, stosującym przemoc oraz w celu podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie Program oparty został na zasadach:

- Wzajemnej współpracy i współdziałania organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych i kościołów oraz związków wyznaniowych, a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem występowania przemocy i jej negatywnych następstw.
- Jawność działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie przeciwdziałania przemocy z poszanowaniem godności osoby
- Szczególnej ochrony dzieci, z zachowaniem ich prawa do wychowania się w rodzinie, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

6.2. Adresaci Programu:

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie skierowany jest przede wszystkim do: ofiar przemocy w rodzinie (w tym: dzieci, współmałżonków, partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), sprawców przemocy w rodzinie, świadków przemocy, przedstawicieli władz lokalnych, przedstawicieli instytucji służb pracujących z dziećmi, policji, wymiaru sprawiedliwości, służby zdrowia, księży, mieszkańców Miasta Nowego Sącza, którzy w życiu prywatnym lub zawodowym stykają się z problemem przemocy.

6.3. Cel Strategiczny Programu.

Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i skuteczne rozwiązywanie problemów z nim związanych poprzez zwiększenie znaczenia profilaktyki w obszarze rozwiązywania problemów związanych ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, podniesienie skuteczności pomocy jej ofiarom, zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa, a także odpowiednie działania interwencyjne i korekcyjne wobec osób stosujących przemoc.

Skuteczne zapobieganie przemocy w rodzinie wyznaczają cztery podstawowe nurty działań kierowane do różnych grup odbiorców:

- **Działania uprzedzające:** diagnoza, informacja, edukacja kierowana do ogółu mieszkańców gminy, w tym także do osób zajmujących się zawodowo pomaganiem osobom potrzebującym.
- **Działania interwencyjne:** opiekuńcze i terapeutyczne kierowane do osób doznających przemocy w rodzinie oraz **pouczające** i izolujące kierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

- **Działania wspierające:** psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i prawne dla osób doświadczających przemocy.
- **Działania korekcyjne - edukacyjne:** kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

6.4. Cele szczegółowe Programu

NR CELU	NAZWA I OPIS CELU	KIERUNKI DZIAŁAŃ	JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ
CEL 1	Podniesienie poziomu wiedzy świadomości i wrażliwości społecznej mieszkańców miasta na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy.	Prowadzenie poradnictwa o możliwościach i formach wsparcia ofiar przemocy oraz jednostkach udzielających pomocy; Upowszechnianie informacji o formach wsparcia oraz instytucjach udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie na stronach internetowych, w publikacjach i mediach; Opracowywanie i realizacja programów mających na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie; Organizację otwartych spotkań edukacyjnych przybliżających zagadnienia związane z przemocą z zakresu prawa rodzinnego i lokalowego.	MOPS SOIK KMP System oświaty Organizacje pozarządowe
CEL 2	Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do różnych grup ryzyka.	Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy w rodzinie pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej i duchowej; Podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie; Prowadzenie grup terapeutycznych, grup wsparcia i zajęć socjoterapeutycznych dla osób doświadczających przemocy.	MOPS SOIK KMP Organizacje pozarządowe KRPA
CEL 3	Podniesienie kompetencji i profesjonalizacja	Udział w specjalistycznych szkoleniach i warsztatach z zakresu przeciwdziałania przemocy dla pracowników socjalnych w celu	MOPS SOIK KMP

	kadry służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	podniesienia umiejętności pracy z klientem i lepszego radzenia sobie ze stresem; Organizowanie specjalistycznych szkoleń i warsztatów dla przedstawicieli służb i instytucji pracujących z rodziną metoda zespołów interdyscyplinarnych; Udział w konferencjach, naradach, seminariach i wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami udzielającymi pomocy i placówkami wsparci; Superwizja pracy grup roboczych powoływanych do konkretnych przypadków.	KRPA Organizacje pozarządowe Służba Zdrowia System Oświaty Sąd Prokuratura
CEL 4	Budowania jednolitego gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Wypracowanie jednolitych standardów zasad współpracy w zakresie lokalnych służb i instytucji na rzecz spójnych i skutecznych działań; Stworzenie płaszczyzny do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy podmiotami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy, promowanie i wdrażanie innowacyjnych sposobów i metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie; Uaktywnienie i wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy; Aktywizowanie społeczności lokalnej do walki z problemem przemocy w rodzinie.	Urząd Miasta MOPS SOIK KMP KRPA Organizacje pozarządowe Służba Zdrowia System Oświaty Sąd Prokuratura
CEL 5	Wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych.	Organizacja warsztatów kompetencji wychowawczych dla nauczycieli i rodziców; Realizacja programów profilaktycznych z zakresu promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych; Realizacja programów profilaktycznych o tematyce przemocy w rodzinie; Wsparcie rodzin zagrożonych występowaniem przemocy poprzez modyfikację dotychczasowych postaw	Urząd Miasta System Oświaty MOPS SOIK Organizacje pozarządowe

		rodzicielskich - treningi umiejętności wychowawczych; Organizacja różnych form spędzania czasu wolnego sprzyjającego zachowaniom nieagresywnym.	
CEL 6	Zapewnienie ochrony osobom dotkniętym przemocą.	Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodku interwencji kryzysowej; Zapewnienie schronienia w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej dzieciom krzywdzonym w wyniku przemocy w rodzinie - zabezpieczenie miejsc na umieszczenie dzieci w trybie interwencyjnym.	SOIK MOPS KMP
CEL 7	Zmiana postaw osób stosujących przemoc.	Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc; Praca socjalna na rzecz osób stosujących przemoc.	SOIK MOPS Sąd

6.5. Założenia Programu

- Zmiana postaw, przekonań i zachowań mieszkańców Nowego Sącza wobec zjawiska przemocy, promowanie wartości rodziny i wychowania bez przemocy.
- Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie konsekwencji wynikających ze stosowania przemocy w rodzinie.
- Stworzenie spójnego i sprawnie działającego gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

6.6. Źródła finansowania Programu

Zadania realizowane w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013 - 2018 finansowane będą z budżetu Miasta Nowego Sącza oraz ze środków pozyskanych z innych źródeł.

7. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU.

- Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.
- Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.
- Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
- Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagającym ofiarom przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy.
- Zbudowanie systemu działań w zakresie pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą.
- Spadek liczby rodzin, w których interwencje są podejmowane wielokrotnie.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013 - 2016

8. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Istotą efektywności funkcjonowania Programu jest realizacja działań w zakresie, formie i stopniu dostosowanym do potrzeb społeczności lokalnej. Pozwoli na to systematyczne prowadzenie jego monitoringu i ewaluacji sprawdzenie czy zostały zrealizowane zakładane cele szczegółowe oraz jaki jest wynik realizowanych działań. Ewaluacja powinna dostarczyć odpowiedzi, jaka jest trafność, skuteczność i użyteczność Programu, ma również na celu uzyskanie informacji czy osiągnięto przewidywane efekty realizacji Programu.

Podstawowe cele ewaluacji Programu to:

- udoskonalenie podejmowanych działań,
- informacja o efektach wdrażania Programu oraz uzyskanie odpowiedzi na pytania związane z jego realizacją,
- pogłębienie odpowiedzialności za wdrażanie Programu wśród wszystkich zainteresowanych jego funkcjonowaniem i efektami.

Monitoring ma na celu uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych w ramach Programu działań w zakresie ich czasu realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na przewidywane efekty jego realizacji.

Monitoring i ewaluacja odbywać się będzie według kryterium odpowiedniości realizowanych działań w stosunku do ewoluujących potrzeb mieszkańców miasta. Informacje uzyskane w ramach procesu monitoringu i ewaluacji odpowiedzą czy i w jakim obszarze Program wymaga, aktualizacji, przeformułowania lub zmiany postawionych celów szczegółowych.

Ewaluacja Programu będzie odbywać się na bieżąco, równolegle trwać będzie proces jego monitorowania. Każdego roku do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, Zespół Interdyscyplinarny wraz z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej sporządzać będzie raport zawierający dane zgromadzone w procesie ewaluacji i monitoringu oraz wnioski w sprawie zmiany zaplanowanych działań, sposobu ich realizacji, jednostki odpowiedzialne za realizację, a także uwagi dotyczące funkcjonalności Programu.

Przewodniczący Rady Miasta
(-) Jerzy Wituszyński